

VÝMĚNA ZKUŠENOSTÍ SE ZAHRANIČNÍMI PARTNERY

4. – 6. 11. 2008 MALÁ FATRA

Pořadatel: Občanské sdružení Rozum a Cit, E-mail: bg@pestounskapece.cz

Místo konání: Drevenica Jánošíkov dvor, Malá Petrová 8, 027 05 Zázrivá

Účastníci setkání:

- OS Rozum a Cit; www.rozumacit.cz
- **Návrat**, o. z.: Centrum pomoci rodine BAZALKA; www.navrat.sk
- **Nadácia Rozum a Cit**; www.rozumacit.sk
  - Julie Farnam (USA)
- **Quality4Children**- Kateřina Šlesingerová; www.quality4children.info

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantu z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Program setkání:

4. 11. 2008

- **Večerní program:**
  - Zahájení, návrh programu
  - Promítání filmu: ZDI (ČR) a společná debata

5.11.2008

- **Dopolední program:**
  - Prezentace OS a NF Rozum a Cit a projektu „Systém péče o sociálně znevýhodněné děti“ (ČR)
  - Prezentace Nadácie Rozum a Cit (SK)
  - Prezentace o. z. Návrat (SK)
  - Prezentace - Julia Farnam (USA)
- **Odpolední program:**
  - Výběr diskusních témat
  - Medializace a kampaň na podporu ohrožených dětí – o. z. Návrat
- **Večerní program:**
  - Promítání filmu: 7 magických let (SK) a společná debata

6.11.2008

- **Dopolední program:**
  - Program doprovázení náhradních rodin (ČR, o. s. Rozum a Cit)
  - Síťování (SK, o. z. Návrat)
  - Práce s biologickou rodinou (USA, Julia Farnam)
  - Reflexe setkání, rozloučení a výměna materiálů

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantů z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Prezentace Občanského sdružení a Nadačního fondu Rozum a Cit, ČR

Nadační fond a Občanské sdružení = propojena finanční podpora a služby pro náhradní rodiny

- 11 let zkušeností na poli NRP = podpořeno 500 náhradních rodin z celé ČR

Nadační fond Rozum a Cit podporuje náhradní rodiny především finančně a materiálně.

Podporuje zejména:

- pěstouny, kteří chtějí přijmout další dítě do náhradní rodinné péče,
- pěstounské rodiny s větším počtem dětí
- rodiny, které se snaží zajistit trvalé bydlení pro dospívající děti ve své péči
- pěstounské rodiny pečující o zdravotně znevýhodněné děti

Občanské sdružení Rozum a Cit dlouhodobě podporuje myšlenku náhradní rodinné péče v České republice. Její činnost plynule navazuje na projekty Nadačního fondu Rozum a Cit, který finančně a materiálně pomáhá náhradním rodinám již od roku 1997.

Posláním obou organizací je všestranná podpora dětí vyrůstajících v náhradní rodinné péči, a to prostřednictvím podpůrných a vzdělávacích služeb náhradní rodině.

Hlavními cíli občanského sdružení jsou:

- zvyšovat kvalitu života dětí vyrůstajících v náhradní rodinné péči
- provázet a podporovat rodiče při výchově dětí, a napomáhat tak ke stabilitě rodinného prostředí
- zvyšovat znalosti náhradních rodičů v oblasti výchovy a náhradní rodinné péče
- pomáhat rodinám při řešení obtížných situací a přispívat k prevenci selhávání náhradní rodinné péče
- šířit myšlenku náhradní rodinné péče a aktivně se podílet na rozvoji systému péče o děti vyrůstající mimo vlastní rodinu v ČR

Dlouhodobou snahou organizace je rozvíjet síť služeb pro náhradní rodiny. V současné době poskytuje poradenství, vzdělávání, doprovázení, terapeutické a odlehčující služby pro náhradní rodiny aj.

Občanské sdružení při poskytování služeb usiluje:

- o respekt k potřebám dětí vyrůstajících v náhradní rodinné péči a jejich rodin na základě individuálního přístupu
- o profesionalizaci náhradních rodičů, zvyšování jejich kompetencí a znalostí
- o spolupráci s dalšími neziskovými organizacemi, odborníky a veřejnou a státní správou v oblasti náhradní rodinné péče
- o šíření a propagaci myšlenky náhradní rodinné péče
- zařazování nových metod práce na základě inspirace efektivními metodami a přístupy používanými v zahraničí i u nás
- sleduje aktuální dění v oblasti náhradní rodinné péče.

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantů z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Občanské sdružení Rozum a Cít poskytuje rodinám:

a) Poradenské služby

- poradenství náhradním rodinám a žadatelům na telefonické kontaktní lince (323 605 782), prostřednictvím internetové a emailové poradny (poradna@rozumacit.cz) a v rámci aktivit pro náhradní rodiny
- vydávání informačního zpravodaje v oblasti NRP
- správa informačního webového portálu o NRP (www.pestounskapece.cz) - informace o legislativě, adresář služeb, poradna a diskusní fórum, kalendář akcí, aj.
- publikační činnost v oblasti NRP - příručky pro náhradní rodiče, které se věnují tématům spojeným s výchovou přijatých dětí (Budování identity dítěte, Dospívající dítě v náhradní rodině, Romské dítě v náhradní rodině, Využití arteterapie v náhradní rodině a Děti a sexualita)

b) Vzdělávací a terapeutické služby

- tvůrčí a terapeutické dílny pro náhradní rodiny
- odborné semináře pro náhradní rodiče
- arteterapeutické letní pobyty
- pravidelná setkání pěstounských rodin

c) Doprovázení náhradních rodin

- podpora 8 náhradních rodin v rámci Středočeského kraje pravidelnými měsíčními návštěvami s odborníky na základě individuálního plánu

d) Pěstouni mají právo na služby!

- v rámci projektu zmapována nabídka služeb pro pěstounské rodiny a zvýšení povědomí náhradních rodičů o jejich právech.
- Vydání praktického průvodce pro náhradní rodinnou péči „Pěstouni mají právo na služby!“

e) Projekt : Systém péče o sociálně znevýhodněné děti

- Cílem projektu je vytvoření všeobecně aplikovatelného modelu péče o sociálně znevýhodněné děti, který bude založený na vzájemné komunikaci a spolupráci neziskových organizací, orgánů veřejné správy a odborníků z této oblasti.
- Zaměření projektu na zmapování, analýzu a vyhodnocení potřeb náhradních rodin a sociálně znevýhodněných dětí a odborných služeb v rámci Středočeského kraje.
- Realizace pilotního projektu interdisciplinárních pracovních skupin, ve kterých budou spolupracovat zástupci veřejné správy, NNO a odborníci na řešení jednotlivých případů dětí a rodin.

ZAMĚŘENÍ, CÍLE projektu: Projekt je zaměřen mimo jiné na zpřehlednění stávající nabídky služeb a rozšíření a doplnění o další služby. Hlavním cílem je vytvoření systémového modelové řešení spolupráce v oblasti NRP v rámci Středočeského kraje - propojením orgánů péče o dítě a neziskového sektoru. Cílem je vytvoření takové sítě pomoci, která umožní citlivě, rychle a cíleně reagovat na situaci každého konkrétního ohroženého dítěte.

Východiska: Role sociálního pracovníka klade na jednotlivce velmi vysoké nároky, propojením systému by bylo možno spolupracovat při řešení jednotlivých situací (poradenství, odborná pomoc...), delegovat některé úkoly (sanace rodiny, příprava pěstounů, doprovázení náhradních rodin...)

AKTIVNÍ SPOLUPRÁCE = PROSPĚCH PRO KLIENTY + PRACOVNÍKY OSPOD

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantu z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Prezentace Nadácie Rozum a Cit – Slovensko

Nadácia na Slovensku pracuje na podobných princípech jako Nadační fond v České republice. Finanční podporu poskytuje na základě žádostí rodin, sociálních pracovníků a nebo díky spolupráci s o. z. Návrat. Pomoc je poskytována individuálně a v rodinách probíhají osobní návštěvy a případné poradenství. 2x ročně vychází propagační materiál, který obsahuje příběhy rodin (je určen především donátorům). Nadácia Rozum a Cit úspěšně realizuje také poradenské služby v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, podporuje myšlenku náhradního rodičovství, pořádá letní artererapeutické pobyty a nabízí také psychologické služby.

Finanční prostředky se získávají na Slovensku lépe než v ČR a to z důvodu příhodnější legislativy a menšího počtu organizací na poli NNO.

Prezentace o. z. Návrat – Slovensko

Na Slovensku se nachází v ústavní péči 6000 dětí. Každý rok bývá zhruba 1000 dětí odebráno z rodin. Velký počet dětí žijících v ústavních zařízeních jsou romského etnika. V posledních letech se díky zhoršené ekonomické situaci zvyšují i počty dětí majoritního etnika. Z nedávného výzkumu vyplynulo, že 10% občanů uvažuje o tom, že by za určitých podmínek přijali do péče dítě. Slovensko deklaruje zavedení profesionální náhradní rodinné péče a děti ve věku 0-3 roky nesmí být umístovány do ústavů. Některé děti se daří umístitvat a i díky osvětovým kampaním se daří hledat nové pěstouny. Přesto povětšinou chybí u žadatelů motivační mechanismy pro přijetí dětí romského etnika nebo dětí se zdravotním postižením.

Činnost o. z. Návrat:

Návrat je slovenská nezisková organizace, která od roku 1993 prosazuje a podporuje návrat opuštěných dětí z institucí (dětských domovů) do rodin.

Její poslání je prakticky i odborně přispět k dosažení takového stavu ve společnosti, ve kterém:

- budou všechny děti prožívat dětství v rodinách schopných poskytnout jim bezpečí, péči a lásku,
- najdou všechny opuštěné děti útočiště v rodinách ochotných se o ně postarat,
- bude rodinám s vážnými problémy včas poskytnuta potřebná sociální a psychologická pomoc, aby se předešlo vážnému strádání dětí.

Aktuálně poskytuje v sedmi regionálních centrech Návratu více než třicet lidí (sociálních pracovníků, speciálních pedagogů, psychologů aj.) komplexní odborné služby ve dvou základních oblastech: náhradní rodinné péči a sanaci rodin v ohrožení.

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantu z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Pomoc opuštěným dětem při hledání rodiny

Cílem programu je ve spolupráci s příslušnými institucemi vyhledávat nové (náhradní) rodinné prostředí pro konkrétní děti, které prožívají své dětství mimo rodinu, v dětských domovech a krizových centrech. Nejčastěji se jedná o skupiny znevýhodněných dětí – věkově starších, sourozeneckých skupin, dětí se specifickými potřebami (mentální, tělesné handicapy apod.). Cílem je oslovování konkrétních skupin lidí (církve, vědecké a zájmové komunity). o. z. Návrat publikuje různé články a komunikuje s veřejností. Žadatelům o NRP nabízí přípravu a doprovázení na jejich cestě za dítětem.

Konkrétní služby pro děti:

- vyhledávání potenciálních rodin pro různé formy NRP s důrazem na přijetí dětí, které jsou z různých důvodů považované za znevýhodněné
- doprovázení konkrétních dětí a jejich budoucích rodin v procesu vzájemného sblížení
- tvorba modelu přípravy dětí na vstup do náhradní rodiny
- aktivní advokace/obhajoba zájmů dětí – prosazování rodinných řešení pro konkrétní děti, zefektivňování procesů při umisťování dětí do náhradních rodin a vzdělávání a síťování ostatních subjektů zapojených do aktivní obhajoby práv dítěte

Pomoc rodinám

Program sleduje potřeby rodin v celém procesu náhradního rodičovství od poskytnutí prvních informací až po specializované služby po dobu pobytu dítěte v rodině.

Služby pro zájemce o náhradní rodičovství:

- individuální konzultace a poradenství (osobní, telefonické, internetové)
- komplexní akreditovaný program přípravy pro všechny formy NRP
- doprovázení žadatelů
- příprava na přijetí konkrétního dítěte

Služby pro náhradní rodiny:

- podpora v procesu adaptace dítěte v nové rodině
- sociálně-psychologické poradenství (individuální, telefonické a prostřednictvím internetového poradenství)
- právní poradenství (v oblasti soudního a správního řízení zaměřené na NRP)
- program dlouhodobého specializovaného vzdělávání v oblasti náhradního rodičovství
- terénní sociální práce v náhradních rodinách
- svépomocné setkávání v klubech náhradních rodin v řadě měst na Slovensku a to ve spolupráci s Asociací náhradních rodin
- rekreační a poradenské pobyty ve spolupráci s Asociací náhradních rodin
- zprostředkování dobrovolníků a konzultace v oblasti materiální pomoci

Iniciování změn v systému péče o dítě a rodinu

Náhradní rodinná péče jako jedna ze složek systému péče o dítě a rodinu, je úzce propojená s fungováním prevence, sanace a institucionální péče o dítě. Vzhledem k tomu, že je tento systém na Slovensku nerovnoměrně rozvinutý, tvoří tento program významnou část působení o. z. Návrat. Program reaguje na stále převažující institucionální model v systému péče o děti, které žijí mimo rodinu.

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantu z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Prosazuje a posiluje rodinné modely prostřednictvím:

- legislativních změn,
- mezi-sektorové komunikace a síťování organizací (státních i nevládních),
- vzděláváním a výměnou zkušeností odborníků, pracovníků s rodinami a dětmi,
- nabídkou svépomocných a supervizních skupin pro odborníky v systému sociálně-právní ochrany dětí,
- iniciováním vzniku podpůrných projektů pro tvorbu systému sanace biologických rodin,
- prezentací nových odborných témat, které vznikají v souvislosti s tvorbou nového systému péče o opuštěné děti,
- vzděláváním vysokoškolských studentů a jejich zapojením do praxe.

Mezinárodní spolupráce

Program se orientuje na odborné stáže, účast na konferencích a na projekty v mezinárodním měřítku. Snahou je přinést na Slovensko různé fungující modely v legislativě i v praxi a rozšířit možnosti v oblasti NRP. Zajímavá inspirace je čerpána např. z Polska.

Komunikace s veřejností

Při komunikaci se Návrat systematicky zaměřuje na oslovení různých skupin veřejnosti s cílem:

- zvýšit citlivost vůči potřebám opuštěných dětí,
- zmírnit předsudky,
- snižovat obavy díky zvýšené informovanosti,
- přiblížit se k toleranci a reálnému dodržování práv dítěte vyrůstajícího mimo vlastní rodinu.

Publikační činnost

o. z. Návrat se zaměřuje na publikační aktivity pro laickou i odbornou veřejnost, především v oblasti náhradní rodinné péče:

- vydává (informačně-osvětové) materiály určené pro širokou veřejnost
- publikuje články, příběhy náhradních rodin a zkušenosti prostřednictvím médií (televize, rozhlas, deníky a časopisy)
- vytváří odborné materiály určené pro vzdělávání rodičů a odborníků
- vydává informačně-odborný občasník Zpravodaj Návratu

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantu z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Debata:

Průtahy soudů a podpora vzdělávání soudců: Neexistuje systém společného vzdělávání všech, co pracují v sociálně-právní ochraně, zejména soudci se pak často distancují. Příklad Polsko: výzva k policii i soudům – pojďme tvořit standardy – jak mají probíhat výslechy dětí, jak vést rozhovor, jak sdělovat rozhodnutí – vznik instruktážního filmu.

Námítka k faktu, že bývá dítě umístěno na základě předběžného opatření do 24h. V těchto případech soudy rozhodují velice rychle, nazpět už tomu tak nebývá.

Jak vzniká spolupráce se státní sférou?

o. z. Návrat - spolupráce s městem vznikla na základě nabídek, na kterou město zareagovalo. Návrat jako nestátní organizace zformulovala společenskou zakázku, která byla nabídnuta městu. Vše vznikalo postupně – z terénu (co terén potřebuje – je snahou zformulovat).

Zákony na Slovensku: Co přináší problém? Interní nařízení a směrnice, kterými se řídí jednotliví pracovníci. Problémem je, že interní směrnice jsou dodržovány důsledněji než samotné zákony, které jsou jim nadřazeny. V některých případech jsou omezující, neboť nařízení vyžadují dodržení při každé příležitosti.

Diskuse o standardech a nárocích na požadované služby – má dítě a rodina nárok na minimální standard služeb. Vycházet dle toho, co rodina a dítě potřebuje. Každé dítě, které se ocitne v ohrožení má **nárok na minimální standard služeb** (a to též terapii ...)

Dotaz na Julii Farnam: „Neexistují pokyny pro počet hodin, ale terapeut má posoudit potřeby dítěte a rodiny, z toho pak vychází, jaké potřebují služby. Stanovují se **CÍL**, kterého se má dosáhnout. A dle něho se volí prostředky, jak k němu dospět. Co se stává! Tlak ze strany státu na finanční úspory. Stát si přeje, aby péče v rodině byla jen omezená např. 3 měsíce a po té skončení. Princip: pouze nejpotřebnější služby. J. Farnam je spíše proti standardům, neboť každá rodina potřebuje něco jiného - specifický přístup.“

Přesto se účastníci shodují v tom, že definovat běžný standard – **nárok na služby** – by bylo vhodné, neboť v ČR ani na Slovensku není běžnou praxí, např. podpora rodiny před odebráním dítěte nebo aby děti nebo dospělí měli nárok např. na potřebnou terapii apod. Tyto služby nejsou reálně postavené. Stát se povětšinou začíná zabývat, až když je situace opravdu vážná např. syndrom CAN.

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantu z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Prezentace - Julia Farnam – zkušenosti z USA

V oblasti sociálně-právní ochrany dětí jsou v USA stanoveny pevná pravidla, která zaručují „bezpečí“ dětem. Systém péče o děti byl inspirován též Austrálií, kde musely problematiku sociálně-ohrožených dětí v minulosti také intenzivně řešit. V tomto modelu je základním principem to, že rodina je co nejvíce zapojována do rozhodovacích procesů a může tak sama svým přístupem ovlivňovat.

V USA existují kromě státních sociálních pracovníků a laických poradců také dětské advokáty. Každý měsíc jsou také organizovány svépomocné skupiny, která mají supervizní funkci. Kdo chce přichází a přináší situaci, kterou potřebuje řešit. Existuje také podpůrná skupina pro děti, optimálně složená z dětí podobného věku. Na setkání vedeném odborníkem děti mohou sdílet své problémy a obavy. Existuje také podpůrná skupina pro „problémové“ rodiče a účast na této skupině je jedním ze signálů, že rodiče chtějí svou situaci řešit. V USA má stát povinnost aktivovat kontakt dítěte s biologickou rodinou. Na případná setkání – rodič – náhradní a biologická rodina jsou všichni dobře připravováni.

Filosofie podpory traumatizovaných dětí: Každé dítě (i to, co nikdy biologickou rodinu nepotkalo) cítí, že má ve svém srdci jinou identitu. Dítě si na základě toho vždy vytváří fantazie, které mohou biologickou rodinu buď idealizovat nebo naopak. Proto je dobré, aby (pokud je to možné) bylo dítěti umožněno setkání s realitou (a to přímo nebo zprostředkovaně). Toto uvedení do reality pomůže dítěti také k přijetí nové (náhradní) rodiny a odpoutání se od minulosti.

Odborníci v USA doporučují, aby dětem byl umožněn kontakt s biologickou rodinou (pokud to jde), ale dítě se nesmí nutit (pouze formou nabídky). I ti rodiče, kteří se s dětmi již nechťejí nebo nesmějí vídat jsou motivováni k různým aktivitám, které mohou pomoci dítěti vyrovnat se se svou identitou. Je to např. DOPIS – otevřená zpověď rodiče, který napíše nebo osobně předá dopis, kde zformuluje, co se stalo a vyjádří, že má své dítě rád a že je mu líto, že se o něj nemůže starat, v dopise lze zdůraznit to, že dítě je pro něj důležité a dopis se také může stát formou jakéhosi smíření a „požehnání“ k tomu, aby dítě žilo v nové rodině. Další možností je napsání OSOBNÍHO PŘÍBĚHU, kde rodič zdůrazní, v čem to měl v životě těžké, ale zdůrazní tam i to pozitivní (co se mu povedlo apod.) Existuje tzv. „otevřená adopce“. Dětem je umožněn průběžný kontakt s biologickou rodinou (dopisy, dárky, telefonáty, návštěvy apod.)

Julia F. pracuje s dětmi postiženými posttraumatickým stresovým syndromem. Specializuje se především na sexuálně zneužívané děti. V případě problémů v rodině (např. násilí, sex. zneužívání apod.) mají úřadem nařízeno 10 hodin vykonávat sociální práci v rodině. Stát jedná s problémovou rodinou ve dvou rovinách – sociální „službu“ může udělit jako doporučení a nebo povinnost. Existuje zde různá nabídka pomoci, včetně služeb na posílení rodičovské zodpovědnosti.

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantů z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Jak pomoci dětem s traumatem:

- zvládnout trauma
- pomoci jim porozumět, co se stalo
- podpořit je ve vyjádření pocitů
- podpořit je v normálním životě v plné přítomnost

Projekt laických poradců v USA:

- stanovení cílů pomoci dítěti
- hledání prostředků, jak pomoci
- přímá práce v rodinách
- délka pomoci je individuální
- pomoc není standardizovaná (každá rodina potřebuje úplně něco jiného)

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantu z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Medializace a kampaň na podporu ohrožených dětí – o. z. Návrat

Základní myšlenka při hledání propagátorů bývá vytvoření dlouhodobého **PARTNERSTVÍ**, v němž je důležité **TÉMA**, např. náhradní rodinná péče → dítě patří do rodiny.

Některé firmy na Slovensku se dostaly do situace, kdy si hledají a podporují ty organizace, které se snaží o **systemové změny**. Návrat má jako strategického partnera ORANGE Slovensko, s. r. o. → s jeho pomocí založili „**Infolinku nielen o adopcii**“. Další významné mediální partnerství má Návrat se STV, Slovenským rozhlasem, Pravdou aj.

Návrat se snažil najít dlouhodobou spolupráci i mezi novináři. Cílem bylo nalézt **nositele** tématu, lidi, kteří budou téma dále šířit, pracovat na něm a pomáhat „zcitlivit“ novinářskou obec a veřejnost k problematice ohrožených dětí. Pracovali s vybranými novináři 2 roky a snažili se společně přijít na to, co by se dalo udělat, aby se podporovala rodinná péče a ne ústavy. Stejná metoda byla použita v komerční sféře.

Byla navázána spolupráce s režiséry a vytvořeno asi 40 filmů na téma náhradní rodinné péče, které byly všechny vysílány ve Slovenské televizi. Režiséři pak na různých akcích, tiskových konferencích sami od sebe hovoří o náhradní rodinné péči kladně a to má svou důležitou váhu při šíření tématu mezi veřejnost. STV vysílalo také pravidelně pořad „Pod lampou“, v němž získal Návrat prostor pro téma ohrožených dětí. Byl promítнутý film, debaty rodin a diskuse odborníků. Tento pořad pomohl téma zviditelnit, mnoho lidí na něj zareagovalo. Návrat si zpočátku prostor v médiích dojednával sám, dnes se stává, že je média oslovují sami a nabízejí prostor.

Důležité jsou i osvětové **kampaně** pro širokou veřejnost, velká část klientů přichází právě na základě kampaně, která je oslovila. Kampaně (spoty) jsou vysílány zpravidla 5 týdnů a v rámci kampaně je vytvořen prostor též v časopisech. Hlavní cíl je oslovit veřejnost a učinit ji citlivější k tématu neústavní náhradní rodinné péče. Je lepší nespojovat komunikaci s veřejností a se sbírkami. Důležité je kampaň zacílit na cílovou skupinu, kterou si přejeme oslovit a podle toho se volíme nástroje a způsob kampaně. **Návrat si klade za cíl získat lidi, kteří jsou ochotni udělat více, než jen darovat finanční obnos.**

V roce 2001 byla vysílána kampaň **(Ne)chcené děti**, což byl cyklus dokumentárních filmů o psychické deprivaci, skutečných potřebách a pomoci opuštěným dětem.

V roce 2002 byla realizována kampaň **Najlepšie je s mamou a ocom**, putovní výstava fotografií. Fotografie byly vystaveny v kontejnerech na veřejných místech → tak jako fotografie nepatří do kontejneru, tak děti nepatří do ústavu. Fotky byly zaměřeny na vztah rodič a dítě. Výstava byla doprovázená diskusí, lidem byl dán prostor se vyjádřit či pomoci.

V roce 2003 probíhala kampaň **Hľadá sa mama a oco!** Byla to literární soutěž dětí od 8 do 15 let. Vyrobilo se razítko s tímto sloganem a tím se po určitou dobu razítkovalo. Obrázky nakreslila dívka v pěstounské péči. **Adoptujte si náhradní rodinu**, v rámci této kampaně byl na krabici od mléka umístěn obrázek rodičů bez tváře a dítěte s tváří. Součástí kampaně byly opět diskusní bloky.

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantů z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

PROJEKT REALIZOVANÝ ve spolupráci 3 PARTNERŮ:

- město Banská Bystrica
- nadace SOCIA – nadace na podporu sociálních změn
- Návrat

Hodnoty:

Věříme, že DĚTSTVÍ je neopakovatelné a že je ho třeba chránit.

Věříme, že KAŽDÉ DÍTĚ V BANSKÉ BYSTRICI MÁ PRÁVO NA BEZPEČÍ A KLID V RODINĚ, ať už vlastní nebo náhradní.

A KAŽDÁ RODINA, ať už vlastní nebo náhradní, v případě potřeby, MÁ PRÁVO NA DOSTUPNÉ ODBORNÉ SLUŽBY.

Věříme, že zdravě fungující rodiny mohou být oporou všem svým členům: ať v dětství, v nemoci, či ve stáří i v mnohých jiných křehkých životních situacích.

Věříme, že zdravě fungující rodiny vytvářejí zdravě fungující komunity.

Věříme, že silné a zdravé komunity přispívají k tomu, aby každý cítil, že tu má své místo.

Cíle a východiska:

V Banské Bystrici ročně opustí svoje rodiny 6 -10 dětí kvůli nedostatečné péči rodičů. Cílem projektu je podpořit význam rodiny v Banské Bystrici, vybudovat citlivý a dostupný lokální systém odborné pomoci pro děti a rodiny v ohrožení, posílit význam náhradního rodičovství jako ohleduplné alternativy pro děti, které nemohou žít ve vlastních rodinách.

Témata projektu:

- **Rodina je důležitá, má smysl** - komunikační kampaně pro veřejnost
- **Dětství je výjimečné, má právo na ochranu a pomoc** - zviditelňování služeb pro rodiny s dětmi v ohrožení, zvyšování informovanosti o službách pro rodiny a zcitlivění odborníků na tuto kategorii rodin (programy pro specialisty)
- **Je zodpovědné vyhledat odbornou pomoc, v případě potřeby** - série článků v Radničních novinách, osvětové aktivity
- **Odborníci mohou být oporou** - zveřejňování různých služeb na území města
- **Náhradní rodina je zodpovědnou a citlivou pomocí dítěti** – zvýšení informovanosti o náhradní rodinné péči (fotografická výstava „Najlepšie je s mamou a otcom“), setkání na dané téma v různých komunitách, zvýšení informovanosti o odborných službách pro náhradní rodiny
- **Komunity jsou oporou** - cílená kampaň na podporu sousedských a „prorodinných“ komunit, které mohou být oporou pro rodiny v ohrožení, program „Podpurný rodinný aktivista“

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantu z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Sítování služeb při práci s rodinou – o. z. Návrat

Sítování a případová setkání jsou nezbytná při práci s ohroženou rodinou a dětmi. Vhodné pak zejména při závažných rozhodnutích.

Pomoc je nutné koordinovat – tzv. koordinátor sítování. Náplní je vytvořit síť pomoci pro konkrétní dítě či rodinu. Služby vhodně propojovat a napojovat na klienta - využít nejprve okolí a komunitu, důležitá je též škola a poté další služby a odborníci.

Pro sítování je vhodné využívat případová setkání. Doporučení: realizovat s účastí facilitátora a věnovat pozornost pravidlům setkávání – zejména pak zabezpečit – bezpečí a připravenost klienta na setkání.

V USA jsou běžné multidisciplinární týmy. Cílem setkávání je: ujistit se, že je dítě v bezpečí a případně koordinovat služby kolem. Je možné realizovat i rodinná setkání. Tuto možnost má každý, kdo o to požádá. V případech ohrožení dítěte musí být setkání zorganizováno povinně.

Schéma sítě pomoci:

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantu z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Práce s biologickou rodinou – Julie Farnam (USA)

Pravidelná práce s pěstounskými, adoptivními i biologickými rodinami. Nezáleží jak je „dobrá“ biologická nebo pěstounská rodina, přesto je součástí identity dítěte. Je vhodné hovořit s dětmi od útlého věku, jak to bylo. Děti potřebují mít psychologické nástroje, jak se vztahovat ke svým rodičům, zvláště když jsou vnímáni okolím jako ti, kteří „selhali“. I když dítě nemá s rodinou kontakt, tak si přesto vytváří fantazie o vlastních rodičích – buď si je „vybájí“ nebo si vytvoří obraz „zrůdy“ - obojí je problematické.

Pokud jsou děti v magickém věku 5 – 12 let, tak se o téma nestarají, jsou spokojeni v pěstounské rodině a to jim stačí. Ale pak přichází puberta a období separace a je čeká vývojový úkol - separovat od obou rodin. Původní i pěstounské.

Cíl je, aby dítě mělo s biologickou rodinou kontakt, pokud je to možné. Některé děti si nepřejí kontakt s biologickou rodinou, přesto se může stát, že později budou chtít. Vždy je dobré pracovat s pěstouny nebo s dítětem, někdy zvlášť, někdy společně. Vždy podporovat potřeby pěstounů i dítěte. Snaha najít způsob, co by bylo přijatelné, pokud jde o styk s biologickou rodinou.

Způsob je odlišný. Pokud se dítě nevrátí do 2 let do rodiny – během tohoto času dostává od státu podporu obvykle 1x týdně. Po té zanikají rodičovská práva. Někteří pěstouni zvolí cestu podporování biologické rodiny a podporování styku s dítětem. Ale je důležité, aby pěstouni byli chráněni, aby bylo chráněno jejich bezpečí. Soukromí!

Otevřená adopce – rodiče si mohou vybrat: mají kontakt s dítětem.

S biologickou rodinou se pracuje různě, záleží na tom, zda se dítě bude vracet nebo ne. Pokud víme, že se dítě pravděpodobně nevrátí. A rodiče to vědí také. Pomoci se přizpůsobit této situaci, rodině i dítěti. Dobré zorganizovat např. schůzku - důležité ukončit tento vztah, aby dítě vědělo, že nemusí být loajální ke své matce a může se připojit k nové rodině. I rodiče potřebují tzv. „propustit“ dítě, dovolit jej odejít.

V USA stát velice aktivně hledá dítěti adoptivní rodinu. Někdy děti zůstávají též v pěstounské rodině. Pokud je dítě svěřeno do náhradní rodiny, stát je zodpovědný za kontakt, má povinnost na kontaktu pracovat a musí dokumentovat, někdy se realizuje dohled nad kontakty. Pokud není dítě v nebezpečí dochází k návštěvám v domácnosti biologických rodičů nebo existují herny.

Debata:

Slovensko a ČR: příliš neexistují služby pro biologické rodiče, které by napomohli rodičům při setkávání s dětmi (pomoc, jak s dětmi hovořit, jak využít společný čas...).

Návrat umožnil pro setkávání své prostory – mají dobré zkušenosti. Biologická rodina přichází připravená na toto setkání. Je možné připravovat i dítě a podporovat jej v kontaktu a učit rozlišovat mezi matkou a pěstounkou. Někteří pěstouni umí být i oporou biologickými rodičům. Není vhodné v případech, kdy se pěstounská rodina cítí ohrožena.

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantu z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Doprovázení náhradních rodin – OS Rozum a Cit

Služba Doprovázení umožňuje náhradním rodičům mít se na koho obrátit při výchově svěřených dětí a získat tak intenzivní průběžnou podporu. Služba se uskutečňuje přímo v domácím prostředí a zahrnuje pravidelné osobní návštěvy odborného pracovníka tzv. průvodce, který je s rodinou v úzkém kontaktu a odborně ji provází při výchově svěřených dětí ale i při řešení jejich problémů. Průvodce navštěvuje rodinu minimálně jednou za měsíc a to buď sám, nebo dle charakteru problému, s dalším odborníkem, popřípadě rodinu k odborníkovi nasměruje.

Nabízí náhradním rodinám ze Středočeského kraje a Prahy:

- průběžnou podporu při výchově svěřených dětí
- terapeutickou službu v domácím prostředí
- intenzivní spolupráci s vlastním průvodcem po dobu nejdéle 18 měsíců
- osobní konzultace s jednotlivými členy rodin, ale i s celou rodinou
- spolupráci s dalšími odborníky v návaznosti na potřeby rodiny
- víkendové pobyty s dalšími doprovázenými rodinami
- službu zdarma

Doprovázení je poskytováno všem náhradním rodinám, které:

- chtějí preventivně předcházet obtížím a přispívat k harmonizaci rodiny
- mají zájem profesionalizovat péči o svěřené děti
- právě přijaly dítě do své péče a chtějí být provázeny v období adaptace
- chtějí pomoci při výchovných potížích přijatých, ale i biologických dětí, při komunikačních obtížích v rodině
- přejí si řešit manželské problémy, přetíženost nebo vyčerpanost
- chtějí pomoci dítěti vyrovnat se s tíživou minulostí, se ztrátou a nezájmem rodičů
- jak vychovávat a řešit obtíže dětí romského a jiného etnika,
- jak řešit krádeže, agresí, nerespektování pravidel aj.

S jakými problémy se mohou rodiny obracet:

Téma, na kterém rodina s průvodcem pracuje, vychází z aktuálních potřeb rodiny a může být různého charakteru. Podstatné je, že žádná omezení neexistují.

Doprovázení je poskytováno všem náhradním rodinám, které chtějí preventivně předcházet obtížím a přispívat k harmonizaci rodiny, též je určeno rodinám, které mají zájem profesionalizovat péči o svěřené děti nebo rodinám, které právě přijaly dítě do své péče a chtějí být provázeny v období adaptace.

Rodiny se mohou obracet také s žádostí o pomoc při výchovných potížích přijatých, ale i biologických dětí, při komunikačních obtížích, s manželskými problémy, s přetížeností, vyčerpaností, s prosbou, jak pomoci dítěti se vyrovnat s tíživou minulostí, se ztrátou a nezájmem rodičů, jak komunikovat s biologickými rodiči, jak vychovávat a řešit obtíže dětí romského a jiného etnika, jak řešit krádeže, agresí, nerespektování pravidel anebo jak přežít pubertu a období dospívání aj.

Tento projekt byl realizován za finanční pomoci grantů z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.